ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI VILNIUJE, UŽUPIO G. NR. 10 / MALŪNŲ G. NR. 2

Eugenijus BUTĖNAS

2001 metais LII ekspedicija vykdė žvalgomuosius tyrimus Vilniaus senajame mieste, Užupio g. Nr. 10 / Malūnų g. Nr. 2 sklype. Šių tyrimų tikslas – išsiaiškinti kultūrinio sluoksnio chronologiją, intensyvumą bei esamų pastatų pamatų būklę.

Tyrimų metu ištirti 4 šurfai – 24 m^2 bendro ploto. Jų metu fiksuoti nuo 260 iki 340 cm storio XV–XX a. sluoksniai. Šurfai 1 ir 4 tirti P sklypo dalyje, 2 ir 3 – šiaurinėje. Šurfe 1 fiksuotas iki 260 cm storio XV–XX a. 3 horizontų kultūrinis sluoksnis. Viršutinį kultūrinį sluoksnį (iki 120 cm gylio) sudarė XIX–XX a. mechaniškai suformuotas horizontas. 30 cm gylyje aptiktos akmenų grindinio liekanos, 50 cm gylyje – dar vieno grindinio liekanos. Nuo 120–165 cm gylio fiksuotas juodos žemės su degėsiais, odos atraižomis ir buitine keramika horizontas, datuojamas XVI a. viduriu – XVIII a. Apatinį horizontą nuo 165 iki 260 cm gylio sudarė pilkos spalvos žemių horizontas su pavieniais buitinės keramikos radiniais. Horizontas datuojamas XV–XVI a. pirmąja puse. Giliau fiksuotas įžemis – smėlis.

Šurfe 4 iki 225 cm gylio fiksuoti suardyti XVII–XX a. horizontai. Viršutinį sluoksnį iki 20 cm gylio sudarė XX a. susiformavęs žvyro, degėsių ir pavienių lauko akmenų horizontas. Nuo 20 iki 230 cm gylio (iki gruntinio vandens) sluoksnį sudarė pilkos spalvos žemių, permaišytų su žvyru ir griuvenomis horizontas, datuojamas XVII–XX a. 55 cm gylyje nuo žemės paviršiaus šurfe atidengta medinio šulinio rentinio dalis. Rentinys – stačiakampio formos (atidengta 135x80 cm dydžio dalis), jis surėstas iš 5 cm storio stačiakampių lentų. Apatinė šulinio rentinio dalis sudaryta iš 4–5 eilių išilgai skeltų rąstų. Šulinio dugnas aptiktas 230 cm gylyje, jis buvo išklotas penkiomis tašytomis lentomis. Šulinio turinį nuo šurfo viršaus iki 150 cm gylio sudarė juoda žemė su degėsiais, anglimis ir smulkiomis griuvenomis bei XIX–XX a. buitinėmis šiukšlėmis. Giliau iki šulinio dugno buvo pilkų žemių su negausiais degėsiais ir griuvenomis horizontas. Šulinyje archeologinių radinių nerasta, jis datuojamas XIX–XX a. Šalia šulinio, 145 cm gylyje aptiktas neaiškios paskirties apvalių rąstų klojinys, pagal buitinę ir statybinę keramiką datuojamas XVI–XVII a.

Šiaurinėje sklypo dalyje šurfas 2 iškastas prie namo sienos. Jame fiksuotas iki 330 cm storio 4 horizontų XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Šurfo viršuje, 15 cm gylyje, aptiktas XX a. akmenų grindinys. 40 cm gylyje aptiktas netaisyklingos trapecijos formos sienos kontraforsas, mūrytas iš plytų – akmenų, rištas kalkėmis.

Šurfe 3 fiksuotas iki 280 cm storio XVI–XX a. kultūrinis sluoksnis. 55 cm gylyje aptiktos mūrinio pastato liekanos. Pastatas mūrytas iš raudonos spalvos molio plytų ir pusplyčių, rištų moliu. 110–120 cm gylyje, pastato viduje aptikta plūkto molio asla, virš kurios susiformavęs 10 cm storio degėsių horizontas. Ant aslos aptikta moneta – Livonijos 1650 metų Kristinos šilingas. Po asla fiksuotas pil-

kų žemių sluoksnis permaišytas su griuvenomis ir su keliais degėsių horizontais. 280 cm gylyje fiksuotas įžemis – rudos spalvos žvyras.

Tyrimų metu surasta 500 vnt. radinių (buitinės ir statybinės keramikos – puodų, puodynių, keptuvių liekanų, koklių, čerpių; odos atraižų; metalo liejimo formelių (30, 31 pav.)). Aptikta XV–XVIII a. vietinės ir importinės gamybos – Kielcų puodų ir puodynių fragmentų. Dalis jų padengti glazūromis, seniausio laikotarpio puodynės puoštos bangelių ir įkartėlių ornamentais. Nemažą radinių dalį sudaro statybinė keramika – daugiausia rasta plokštinių koklių, padengtų žalia ir balta glazūra, o taip pat aptikti keli koklių fragmentai su įvairiaspalvėmis glazūromis bei keletas puodyninių koklių.

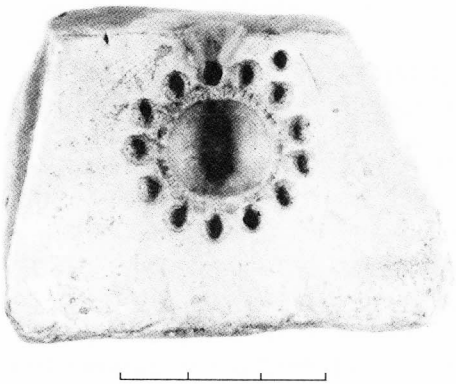

30 pav. Liejimo formelė iš šurfo 1.
R. Mičiūno nuotr.
Fig. 30. Casting mould from test pit 1.

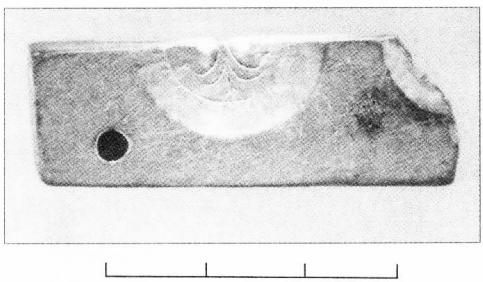

31 pav. Liejimo formelė iš šurfo 4.
R. Mičiūno nuotr.
Fig. 31. Casting mould from test pit 4.

Iš individualių radinių paminėtina kaulinė saga bei iš šviesaus smulkiagrūdžio akmens pagamintos liejimo formelės. Formelėse buvo liejami apkalai, pagal kultūrinio sluoksnio horizontą jos datuojamos XVI a.

Kasinėjimų metu rastos 3 monetos: šurfe 3 – Livonijos Kristinos 1650 m. šilingas, šurfe 1 – Rusijos Nikolajaus I, 1841 m. 1/2 kapeikos sidabru, šurfe 4 rastos monetos priklausomybė nenustatyta.

Aptikti statiniai ir radiniai rodo, kad sklypas pradėtas urbanizuoti XV–XVI a. Kažkur netoliese veikė liejimo dirbtuvės. Iki XVII a. vidurio sklype stovėjo mūriniai pastatai. Jie greičiausiai sugriauti XVII a. viduryje vykusio karo metu, kai Vilnių buvo užėmusi Maskvos kariuomenė. Tą prielaidą patvirtina mūrinio pastato vietoje, viršutinėje sluoksnio dalyje aptiktas Kristinos šilingas. Iki XVII a. vidurio mūrinio pastato aplinkoje fiksuoti keturių gaisrų, vykusių XVI–XVII a. viduryje, pėdsakai.

ARCHAEOLOGICAL SURVEY IN VILNIUS AT UŽUPIO STREET 10 / MALŪNŲ STREET 2

During the archaeological survey 4 test pits were investigated with the total area of 24 m^2. Layers of the 15th–20th centuries,

260–340 cm thick, were fixed. Remnants of two pebbled pavements from the 19th–20th centuries were disclosed. There was unearthed a wall counterfort, a part of a wooden well from the 19th–20th centuries, remnants of a wooden causeway as well as remnants of a stone building from the 1st half of the 17th century. During investigations 500 finds were collected, namely, household and constructional ceramics, such as pots, jars, remains of frying pans, tiles, roof tiles; leather stripes; metal casting moulds. Fragments of pots and jars of local and imported (Kielcy) production of the 15th–18th centuries. Not a few finds were constructional ceramics, mostly flat tiles coated by green and white glaze, some tile fragments of diverse-colored glaze and some fragments from jar tiles.

Among single finds, the casting moulds datable to the 16th century and made from light-colored fine-grained stone should be mentioned. During excavations 3 coins from the 17th–19th centuries were found.

ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VILNIUJE, ŠV. MIKALOJAUS / AUGUSTIJONŲ GATVĖSE BEI ŽVALGOMIEJI TYRIMAI DAUKANTO A. NR. 1

Vidas DAMINAITIS

2001 m. Vilniuje, **Šv. Mikalojaus g. Nr. 5/15** sklype archeologinių tyrimų metu buvo tiriamas pokariniais metais nugriauto pastato kiemas. Ištirtas apie 48 m^2 plotas. Fiksuoti 2–3,8 m storio kultūriniai sluoksniai. Šiuose sluoksniuose surasti 152 buitinės žiestinės keramikos, plokštinių ir dubeninių koklių fragmentai, datuojami XV–XVII a. Kai kuriuos šiuos radinius autoriui pavyko iš dalies atstatyti. Tirto ploto, buvusio pastato kiemo Š ir PR dalyje, kultūriniai sluoksniai buvo smarkiai suardyti, atliekant ankstesnius žemės kasimo darbus. Taip pat ploto P pusėje, apie 10–30 cm gylyje, atsidengė XVIII a. pabaiga – XIX a. pradžia datuojami avarinės būklės pastato pamatai. Platesni archeologiniai tyrimai šiame plote galimi tik išgriovus avarinės būklės pamatus. Tolesni išplėstiniai šio sklypo tyrimai leistų giliau pažinti jo istorinę praeitį ir tiksliau įvertinti kiemo P dalyje išryškėjusius kultūrinius sluoksnius.

2001 m. gegužės–lapkričio mėn. **Augustijonų g. Nr. 3** sklype, būsimos Jėzuitų gimnazijos sporto salės vietoje buvo atlikti archeologiniai tyrimai. Jų metu ištirtas apie 220 m^2 plotas. Sklypo PV dalyje aptiktos istoriniuose šaltiniuose minimos akmenimis grįstos gatvės liekanos. Vidutinis kultūrinio sluoksnio storis siekė 2,2 m. Tačiau sklypo ŠV dalyje jo storis siekė apie 4 m. Kultūrinis sluoksnis labai apnaikintas ankstesnių žemės judinimo darbų metu. Plotuose 1 ir 2 buvo aptikti XIX a. antrojoje pusėje statyto pastato pamatų liekanos ir XX a. antrosios pusės staklių bei garažo su automobilių apžiūros duobe pamatai. Tirtame plote surinkti ir suinventorinti 422 radiniai. Didžiausią dalį sudarė XV–XVII a. datuojamos buitinės žiestinės